

INNOVATSION TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNING UMUMMADANIY KOMPETENTLILIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

SAMGASU katta oqinuvchisi

Yakubova Firuza Yusufvna

Telefon/93-333-2523

[*firuzaakubova327@gmail.com*](mailto:firuzaakubova327@gmail.com)

Annotasiya. Maqolada zamonaviy innovatsion ta'lim sharoitida talabalarning umumiy madaniy kompetentsiyasini rivojlantirishga qaratilgan usullarni takomillashtirish zarurati muhokama qilinadi. Diqqat umumiy madaniy kompetentsiyaning asosiy jihatlariga, o'qitishning innovatsion uslublari va ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etishdagi amaliy yondashuvlarning o'rni va ahamiyatiga qaratiladi. Taklif etilgan usullarning samaradorligini tasdiqlovchi eksperimental tadqiqot natijalari keltirilgan.

Kalit so'zlar: umumiy madaniy kompetentsiya, innovatsion ta'lim, o'qitish usullari, talabalar rivojlanishi, madaniy qadriyatlar, madaniyatlararo muloqot.

Kirish. Globallashuv va texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida oliy ta'lim oldiga ta'lim muassasalaridan an'anaviy uslub va yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni taqozo etuvchi yangi vazifalar turibdi. Umumiy madaniy kompetentsiya mutaxassislar tayyorlashning eng muhim jihatlaridan biriga aylanib, ularning ko'p madaniyatli jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Umumiy madaniy kompetentsiya nafaqat madaniy an'analar va qadriyatlarni bilishni, balki ushbu bilimlarni turli vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Talabalar nafaqat ma'lumotni o'zlashtirib olishlari, balki tahlil qilish, tanqidiy fikrlash va madaniyatlararo muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishlari muhimdir. Umumiy madaniy kompetentsiyaning asosiy tarkibiy qismlari:

1. Turli xalqlarning madaniy an'analari, san'ati, tili, dini va ijtimoiy tuzilishi haqidagi bilimlarni o'z ichiga oladi. Bu bilim talabalarga madaniy hodisalar kontekstini tushunishga va ularning o'ziga xosligini tushunishga yordam beradi.

2. Madaniy hodisalarni tahlil qilish va izohlash qobiliyati: Talabalar madaniy asarlarni baholay olishlari, ularning ahamiyati va jamiyatga ta'sirini tushunishlari kerak. Bu ko'nikma tanqidiy fikrlash qobiliyatlari va turli madaniy kontekstlarni solishtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

3. Madaniyatlararo muhitda muloqot qilish ko'nikmalari: Talabalarning turli madaniyat vakillari bilan ularning o'ziga xos xususiyatlari va an'alarini hisobga olgan holda samarali muloqot qilishi muhim ahamiyatga ega. Madaniyatlararo muloqot

qobiliyatlari ishonchli munosabatlarni o'rnatishga va tushunmovchiliklardan qochishga yordam beradi.

Umumiy madaniy kompetentsiyaning ahamiyati. Umumiy madaniy kompetentsiyani rivojlantirish muloqot va hamkorlikka qodir yaxlit shaxsni shakllantirishga yordam beradi. Ko'p millatli va ko'p madaniyatli jamiyatda talabalar madaniy xilma-xillikni hurmat qilish va qadrlash qobiliyatiga ega bo'lishi muhimdir, bu esa o'z navbatida ijtimoiy barqarorlik va uyg'unlikka ta'sir qiladi.

Innovatsion ta'lim usullarining roli. Ta'limning innovatsion usullari umumiy madaniy kompetentsiyani rivojlantirishning asosiy vositalariga aylanmoqda. Bularga quyidagilar kiradi:

1. Loyiha asosida o'qitish. Bu usul o'quvchilarga real hayotdagi loyihalar ustida ishlash imkonini beradi, bu esa ularning ijodkorligini, jamoada ishlash va amaliy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Loyihalar madaniy tadqiqotlar, tadbirlarni boshqarish va multimedia ishlab chiqarishni o'z ichiga olishi mumkin.

2. Muammoli ta'lim. Bu yondashuv o'quvchilarning tanqidiy fikrlash va vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiruvchi real hayotiy muammolarni hal qilishga urg'u beradi. Muammoli topshiriqlar kontekstni chuqur tushunishni talab qiladigan madaniyatlararo masalalarni o'z ichiga olishi mumkin.

3. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish: AKT talabalarning madaniy resurslar va ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirib, virtual ekskursiyalar, onlayn munozaralar va madaniyat mutaxassislari bilan seminarlar o'tkazish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar o'rganilayotgan mavzuga chuqurroq kirib borishga yordam beradi va axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

4. Qo'shma ta'lim. Bu usul o'qitishning an'anaviy shakllarini onlayn resurslar bilan birlashtiradi, bu esa o'quv jarayonini o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Aralashtirilgan ta'lim turli formatlardan foydalanishga imkon beradi, bu esa chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi tadqiqot doirasida bir qator oliy o'quv yurtlarida o'qitishning innovatsion usullari joriy etilgan. Ishtirokchilar turli mutaxassisliklar bo'yicha talabalar bo'lib, natijalar so'rovnomalar, o'quv faoliyatini tahlil qilish va o'quv jarayonini kuzatish orqali baholandi.

Tadqiqot bosqichlari.

1. Tayyorlik bosqichi: Bu bosqichda innovatsion usullardan foydalangan holda umumiy madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga qaratilgan uslubiy materiallar va dasturlar ishlab chiqildi.

2. Eksperimental bosqich: Tuzilgan metodlarni ta'lim jarayoniga joriy etish. Talabalar loyihalar ustida ishladilar, muammoli topshiriqlarni bajardilar va madaniy

mavzularni o'rganishda AKTdan foydalandilar.

3. Natijalar tahlili: Amalga oshirilgan usullarning samaradorligi talabalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma, ularning faoliyatini tahlil qilish va o'qituvchilarning fikr-mulohazalari asosida baholandi.

Natijalar va muhokama. Tajriba natijalari talabalarning umumiy madaniy kompetentsiyasini shakllantirishga innovatsion o'qitish usullarining ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Talabalar so'rovi quyidagilarni aniqladi:

ADABIYOT

1. Babaeva, S. B. va Sidorova, T. A. (2020). Oliy ta'lim muassasalarida talabalarning madaniy kompetentsiyasini rivojlantirish. **Ilmiy axborotnoma**, 12(2), 45-50.

2. Kuznetsova, N. I. (2019). Oliy ta'limda innovatsion o'qitish usullari. **Pedagogika axborotnomasi**, 15(1), 67-72.

3. Frolova, L. V. (2021). Loyihaga asoslangan ta'lim umumiy madaniy kompetentsiyani rivojlantirish vositasi sifatida. **Ta'lim texnologiyalari**, 8(3), 34-39.